

18. Szabédi László levele Jordáky Lajoshoz. (Részlet.) Sepsiszentgyörgy, 1946. április 17.

Kedves Lajos,

a végső kifejlés előtt hadd mondjam el Neked egy néhány kusza sorban, mikben látom én hibásaknak magunkat. Legalább egy részét, mert részletes levél írására nincs időm s talán kedvem se.

A felszabadulás után a független Észak-Erdély bővületében feladtuk azt a jól-rosszul kikovácsolt magyar egységet, mely az események nyomására 1944 folyamán valahogy kialakult, persze – a dolog természetéből folyólag – a konzervatív elemek javára, de hát ez Romániában sem történt másként, gondolj a Pătrășcanu–Titel Petrescu–Maniu–Brătianu-blokkra. Úgy széttagoltuk a magyarságot, mintha önálló állami létet élnénk. Ez már magában véve is súlyos hiba volt. De még súlyosabb volt az, hogy a széttagolás alapjául azokat a kereteket fogadtuk el (Romániai Kommunista Párt, Romániai Szocdem Párt, Romániai Magyar Népi Szövetség), melyek elvben nem is ismerték el azt az észak-erdélyi függetlenséget, amely pedig egyedül tehetette indokolttá ezt a széttagoltságot. Szervezkedésünknek ez a belső ellentmondása eredményezte azt, hogy a Magyar Népi Szövetség nem erősödhetett meg annyira, amennyire kívánatos lett volna és hogy sok lényegében demokratikus magyar reakciósként maradt ki ebből a szervezkedésből s azóta részben reakcióssá is kényszerült talán. A legjobb észak-erdélyi magyar politikai erőknek a távolmaradása a Magyar Népi Szövetségből (a kommunista és a szocdem pártba szervezett magyar munkásságra s az e szervezésben rengeteg – másként jobban felhasználható – energiát elvesztegetett munkásvezérkarra gondolk) eredményezte azt is, hogy a Magyar Népi Szövetségen belül a brassói garnitúra¹ jóformán mai napig meg bírta őrizni kizárólagos egyeduralmát, és ez talán nem is a legnagyobb baj. Becsületükre legyen mondva, a brassóiak legalább nem leledzettek ellentmondásban: ők kezdettől az integer (a trianoni) Romániát tartották szem előtt és kezdettől a kisebbségi politikai létformát, az egységet prédikálták.

A Magyar Népi Szövetség politikai harcának eredménytelenségéért nem lehet felelőssé tenni sem a román reakciót, sem pedig a román demokráciát. Mi magunk vagyunk felelősek. Nevetséges dolog volna a románoktól várni és elvárni a magyar érdekekért folyó harcot. Román politikus számára a magyar kérdés csak a következő színben jelentkezhetik: mindent megadni a magyaroknak, amit meg- nem – adni lehetetlen. Hidd el nekem, hogy éppen a Magyar Népi Szövetségen kívülálló magyar kommunisták (és sokkal kisebb mértékben a Magyar Népi Szövetségtől mostohán kezelt szocdemek) az okai annak, hogy a Magyar Népi Szövetség politikai ütőképessége oly csekély. Látom én jól vidéken – főleg színmagyar vidéken – hogy a magyar társadalom meghasonlásáért, a köztünk lappangva dülő testvérharcért éppen a magyar kommunisták felelősek, akik a reakcióval – a román és a magyar reakcióval – párhuzamosan kritizálják és bizony sorvasztják a Magyar Népi Szövetséget. Az már a dolog természetéből következik, hogy a Magyar Népi Szövetséget baloldaltól ért támadásokat a M. N. Sz.-től jobbra álló erők nem verik vissza még akkor sem, ha a támadóval egyébként nem szolidárisak. Egyébként nem nyílt támadásról van szó. Arról van szó, hogy pl. a magyar falvakban a – magyar – kommunisták azok, akik – felülről, Bukarestből, jövő biztatásra – a törvényen túlmenően hajtják, vagy hajtadják végre a földreformot, keserítik el a gazdákat és fordítják szembe a tehetetlen Magyar Népi Szövetséggel, amely nem mer, vagy nem is tud, ezek ellen a magukat kommunistáknak nevező anarchistákkal szemben kellő eréllyel fellépni,

¹ Az MNSZ Kurkó Gyárfás, Bányai László és Csákány Béla nevével fémjelezhető, balos szárnyáról van szó.

hiszen azok Lukáékra támaszkodnak, akik nélkül az MNSZ semmit sem tehet. Hogy vívjon kellő súllyal az MNSZ például egy Pătrășcanu ellen, ha a magyar munkásvezérek nem az MNSZ-ben, hanem Pătrășcanu pártjában drukkolnak... talán maguk sem tudják, minek. Így aztán éppen kommunista nyomásra mosódik ki az MNSZ mögül a népi bázis, az MNSZ elsúlytalanodik és a magyarság hovatovább illúziók áldozata lesz. Ma már senki sem törődik a belpolitikai erők játékával – különben sem bír rajta eligazodni, mert nem is lehet – hanem a magyarság legszélesebb rétegei már csak a külföldi rádiók híreit lesik a jövőjüket sokan arra az egyetlen kártyára teszik fel, hogy visszaadnak bennünket Magyarországnak. Ki marad így hű a demokráciához? Ki vált így jegyet magának a következő felvonásra? Túlzással szólván bizony csak a magyarság salakja.

A magyar politikai erők eme szétforgácsolásából következik az is, hogy semmi önálló külföldi kapcsolatunk nincs, ami van, az csak a román demokrácián keresztül van (egy Oeriu², egy Eftimiu³ stb. nyilatkozataiból tudjuk, hogy Sztálin tőlük érdeklődik az erdélyi magyarság sorsa iránt, tőlük tudja meg, hogy van egyetemünk, színházunk, zenekonzervatóriumunk, mindenünk). Csupa provinciális ember mindenütt, akinek se egy barátja, se egy ismerője a magyar vagy a román társadalmon kívül. Sehohly egy nemzetközi név! És befelé a legsilányabb irigység, a legelítélendőbb személyes hiúság és gyakran érdek minden vonalon. Egyetlen gazdag embert, mágnást vagy üzletembert, nem sikerült megnyerni, aki tudna jönni-menni, külföldi ismerőivel tárgyalni a demokrácia, az erdélyi magyar demokratikus egység vonalán. Már akinek valamije van, azt készek vagyunk leütni, hogy lakásába beköltözhesünk, perzsaszőnyegeit elzabrálhassuk, földjére románokat ültessünk s őt magát odáig keserítsük, hogy ellenségünkkel legyen. Biztosítlak téged, hogy Grozának egymagának több vagyona van, életében többet költött, mint a romániai magyar demokrata élharcosoknak összesen. De ezt nem folytatom, mert a méreg megöl. Ezeknek a demokrata magyar élharcosoknak 90%-a olyan új politikus, aki még ma sem ocsúdott fel a gyönyörűségtől, hogy egy nemzet nevében beszélhet, amikor akar és mondhatja mindazt, amit szövetségesei megengednek. Pökedelem!

Ebből következik aztán az, hogy – teljesen függetlenül szervezkedésünk hibáitól – van egy nagy személyes hibája vezéreinknek. Nem ismerik Vörösmarty figyelmeztetését: a bírhatót ne add el álompénzen. Nem kell Neked bővebben fejtegetnem, mi mindent adtunk el eddig álompénzen – s aki a kapott álompénz értékét kétségbe vonja, az természetesen fasiszta. Az ébredés keserves lesz. Soha ennyi ígélet nem hangzott még el, mint manapság; de ez a kisebb hiba. Soha ennyire nem ültek még fel ígéleteknek, mint amennyire mi ülünk fel. Mi már annak is felülünk, amit nem is ígérnek! Groza kijelenti, hogy vámuniót akar Magyarországgal – vámunió nincs, de a mieink úgy viselik magukat s mástól is olyan viselkedést követelnek, mintha máris egy magyar–román köztársaságban élnének. Pedig hát más a program és más a valóság. A magyaroknak a románokkal való egyenjogúsága: program s el is hiszem, hogy mi komolyan is gondoljuk. Szövetségeseiktől ezt a programot a mi vezetőink is nyújtják a népnek. A nép aztán cserében hadd adja földjét, házáat, adóját: ezek viszont valóságos dolgok, melyek a román nép valóságos gyarapodását szolgálják. S alig teszi szóvá az MNSZ, hogy a földreform során a magyarságot sújtó visszaélések történtek, Pătrășcanu máris közkegyelmet hirdet a földművelők által az agrárreform ellen elkövetett összes vétésekre, bár a visszaélések orvoslásáról még egy árva szó sem esett. Mindenre lesz itt barátom közkegyelem, csak az 1940–44 közötti magyar bűnökre nem.

2 Simon Oeriu nacionál-kommunista politikus, a CASBI-t felügyelő Román Fegyverszüneti Bizottság felügyelője.

3 Victor Eftimiu „társutas” író, a Román Írószövetség elnöke.

És ha már a földreformnál tartunk. Nagyon jól tudom, én, hogy a földreform a románság demokratizálásában nagy lépést jelentett, vagy jelenthet. Ámde: nemzetiség és nemzeti territórium egymással szorosan összefüggő dolgok. Nemzeti territórium nélkül nincs nemzeti lét. A földreformot mégis a nemzetiségi szempontok teljes figyelembevétel nélkül oldották meg, tisztán az igénylők szempontjait véve figyelembe (amivel korántsem akarom azt mondani, hogy a magyar igénylőket éppen olyan arányban részesítették földben, mint a románokat). Ez pedig azt jelenti, hogy – mivel a románság nagyobb arányszámban helyezkedik el az agrárfoglalkozásokban, mint az iparosodottabb magyarság az agrárreform során, még ha igazságosan is hajtották volna végre, az erdélyi magyar nemzeti territórium újabb csonkulást szenvedett. Ha ez folyvást így halad tovább is – a folyamat nem új! – néhány nemzedék múlva nem is lesz itt magyar nemzeti territórium, ami azt jelenti, hogy a magyarság virtuálisan megszűnik nemzetiség lenni, ha hetvenhét törvény védi is nemzetiségi jogait. [...] ⁴

Igazán, az a benyomásom, hogy a mi vezetőembereinknek halvány sejtelme sincs arról, hogy tulajdonképpen miről is van szó. csak legalább ne neveznék magukat marxistáknak, ha már minden konkrét valóságra füttyölve éppen olyan meddő elvieskedő politikát folytatnak, csak talán még rosszabbat, mint 100 év óta minden magyar politikus. Egészen meg vagyunk veszve.

Hasonló ehhez a határkérdés. Számunkra nincs határkérdés olyan értelemben, hogy a magyar demokratikus erők akármilyen határok közt is kollaborálnak minden demokratikus akarattal. Ez azonban nem jelenti azt, hogy pozitíve állást foglaljunk a trianoni határok mellett. Már pedig azt tudni kell, hogy a román demokrácia, amikor kijelenti, hogy a határok nem fontosak, azt mindég úgy érti, hogy tehát nem kell bántani a trianoni határokat. Lényegében tehát a román demokrácia számára igen is van határkérdés. Számunkra azonban igenis nincs határkérdés és éppen ezért van egy másik kérdés: kívánjuk azt, hogy a békeszerződések – függetlenül attól, hogy a trianoni határt tartják meg, vagy hogy új határt húznak – tartalmazzák az idegen határokon belül eső nemzetiségek teljes nemzeti szabadságának biztosítékait, románok és magyarokét egyaránt. Ezzel az igénnyel a békeszerződések előtt kell jelentkezni. A nemzetiségi kérdés nemzetközi kérdés, nem lehet egyetlen állam belügye sem. Románia szuverenitását a romániai magyarság csak addig tarthatja tiszteletben, amíg maga is részese ennek a szuverenitásnak. Máskülönbén már nem Románia szuverenitásáról, hanem a román népnek a magyar nép felett gyakorolt szupremáciájáról van szó.

És végül még csak egyet, a sötét jövőre való tekintettel: nincs-e valamiképpen módja a valóságos magyar egység megteremtésének? Részletekre nem térek ki, sok mindent érintettem a Kurkónak írt levelemben, ott megkapod. Most is fenntartom, hogy legegészségesebb megoldás volna, ha a baloldal ráébredne arra, hogy e pillanatban az internacionalizmus is csak program, melyért természetesen lehet küzdeni, de amely még nem valóság. Internacionálé ma nincs, Laski ⁵ szerint egyhamar nem is lesz, tehát optikai csalódás áldozata az a magyar kommunista vagy szocdem, aki azt hiszi, hogy valóban nemzetközi pártban dolgozik, amikor a román kommunista pártban, vagy a romániai szociáldemokrata pártban dolgozik. [...] ⁶

Nem folytatom, fáradt vagyok. Négy-öt nevezetes cikk csíráját dadogtam el itt, de olyan reménytelen a dolog. Hol, hogyan lehetne minderről írni? És különben is, ma már annyira el van rontva minden, hogy attól félek, a kibontakozásnak csak reakciós lehetőségei vannak

4 A kihagyott részben Szabédi a földreform általános problematikájával foglalkozik.

5 Harald Joseph Laski, 1945–46-ban a brit Munkáspárt elnöke.

6 A kihagyott bekezdésben Szabédi röviden kitér a zsidó asszimiláció problematikájára.

(egyházak stb.) vagy olyan hallatlan áldozatokat hozunk a demokráciáért, hogy megszűnik Erdélyben a magyar nemzeti lét; természetesen nem egy ködös internacionalizmus, hanem egy viruló, izmos, sovén román nemzeti lét javára.

Ölel:
Sz L

NB. Máriának add át kézcsókomat.

*Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Szabédi Emlékkara, Szabédi László-hagyaték,
sz. n., Szabédi László aláírásával hitelesített, gépelt fogalmazvány.*